

qendra e provimeve

**KONTROLLIMI EKSTERN I DIJES SË NXËNËSVE
NË FUND TË CIKLIT TË TRETË
TË SHKOLLËS FILLORE**

**KATALOGU I PROVIMIT
HISTORI**

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

Katalogun e provimit e përgatitën:

Radovan Popoviq, Enti për Shkolla
Lilana Bajçeta, Gjimnazi- Plevle
Vukoman Rabrenoviq, SHF „Vuk Karaxhiq“ – Podgoricë
Tatjana Mijanoviq, SHF „Savo Pejanoviq“ – Podgoricë
Dragoje Gjokiq, Qendra e Provimeve

Recensent: dr. Gjorgje Borozan

Përktheu:
Luigj Berisha

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

PËRMBAJTJA

1. HYRJE	4
2. RREGULLAT Ë PROVIMIT.....	5
3. QËLLIMET E PËRGJITHSHME TË PROVIMIT.....	6
4. PROGRAMI I PROVIMIT.....	8
5. SHEMBULLI I TESTIT ME SKEMË PËR PIKËZIM	21
7. LITERATURA.....	42

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

1. HYRJE

Provimi ekstern për nxënësit e klasës IX të shkollës fillore (Matura e Vogël) është kontrollim ekstern i standardizuar i të arriturave shkollore të nxënësve në fund të ciklit të tretë të arsimit fillor. Një vendim i këtillë ka gjetur mbështetje në Ligjin për shkollën fillore, neni 56 ("Fl. Zyrtare e RMZ", nr. 64/02 e 28. 11. 2002, 49/07 e 10. 08. 2007, dhe "Fl. Zyrtare e Malit të Zi, nr. 45/10 e 04. 08. 2010).

Kontrollohen njohuritë, aftësitë dhe shkathtësitë të cilat bazohen në pjesët kryesore të programit të lëndës së historisë, kurse duhet t'i kenë nxënësit në fund të shkollës fillore.

Përgatitjen e detyrave e bën Qendra e Provimeve, derisa kontrollimin e dijes e bën Qendra e Provimeve në bashkëpunim me shkollën. Mënyrën dhe procedurën e kontrollimit të dijes së nxënësve e përcakton Ministria e Arsimit.

Në provimin ekstern të nxënësve të klasës së nëntë, historia është lëndë të cilën e zgjedh nxënësi nga lista e lëndëve të detyruara.

Katalogu i provimit hollësisht e përshkruan provimin nga Historia dhe u kushtohet nxënësve dhe mësimit të tyre.

Në Katalogun e provimit janë cekur qëllimet e përgjithshme të provimit, është përshkruar struktura e provimit, kurse përmes formës së qëllimeve të provimit saktësisht është thënë përmbajtja e lëndës që i nënshtrohet provimit. Është dhënë edhe shembulli i testit me skemën e hollësishme për vlerësim.

2. RREGULLAT

Të gjithë nxënësit të cilët do të zgjedhin Historinë nga lista e lëndëve të detyruara në provimin ekstern për nxënësit e klasës IX, do të japin provimin të njëjtën ditë dhe në të njëjtën kohë.

Është paraparë që nxënësi të ulet vetëm në bankë dhe që renditja e bankave në klasë të jetë e tillë që më së shumti në një hapësirë të vendosen 15 nxënës.

Materiali i provimit do të paktohet në qese të veçanta dhe të sigurta (PVC), të cilat do të hapen para nxënësve para fillimit të provimit.

Në provim nuk lejohet:

- prezantimi i rrejshëm
- shikimi i detyrave të provimit para kohës së lejuar
- pengimi i nxënësve tjerë
- përshkrimi nga nxënësi tjetër
- shfrytëzimi i mjeteve të palejuara
- mosrespektimi i sinjalit për përfundimin e provimit

Mjetet e lejuara janë: lapsi i thjeshtë, goma, lapsi kimik dhe korrektori.

Punimi i nxënësit duhet të jetë i shkruar me laps kimik.

3. QËLLIMET E PËRGJITHSHME TË PROVIMIT

Qëllimi i provimit ekstern në fund të klasës së nëntë nga Historia është që:

- nxënësi/ja të marrë njohuritë themelore për historinë si shkencë dhe lëndë mësimore,
- nxënësi/ja të zhvillojë aftësitë e të kuptuarit të kohës historike, hapësirës dhe shfrytëzimit të literaturës dhe terminologjisë historike,
- nxënësi/ja të njihet me të gjitha llojet e burimeve historike dhe të tregojë për qasjen e domosdoshme kritike të informatave të cilat ndodhen në to,
- nxënësi/ja të njihet me ngjarjet e rëndësishme, proceset dhe personalitetet politike, ekonomike dhe kulturore të historisë, të cilat shënuan epokat e caktuara historike,
- të afirmojë përmbajtjen nga historia kombëtare me të cilën nxënësi/ja sendërtohet zhvillimi i identitetit kombëtar dhe vetëdija e përkatësisë së bashkësisë shtetërore,
- nxënësi/ja zhvillon aftësinë e mendimit kritik e historik dhe konkluzionit logjik,
- të ndikohet në formimin e personalitetit të nxënësit/es të liruar nga urrejtja, ksenofobia, paragjykimi dhe idealeve nacionaliste si dhe që nxënësin/en ta drejtojë drejt formave demokratike të sjelljes, tolerancës fetare dhe nacionale,
- ta aftësojë nxënësin/en për procesin e arsimimit të përhershëm,
- ta zgjojë interesimin e nxënësit/es për studimin e të së kaluarës, kulturave tjera dhe shfaqjes së mendimeve të ndryshme,
- të krahasojë të arriturat e njohurive dhe shkathtësive nga historia në nivelin shkollor, komunal dhe atë nacional.

4. STRUKTURA E PROVIMIT

Numri maksimal i pikëve është **100**. Detyra që nuk është zgjedhë saktë ose ajo që nuk është zhvilluar fare **nuk sjell** pikë negative.

Provimi përmban dy lloje të detyrave:

- A. detyrat me zgjedhje të shumëfishtë
- B. detyrat e tipit të hapur

Tipi i detyrave	Numri i detyrave
Detyrat e tipit të hapur	
Detyrat e tipit të mbyllur	

Lënda mësimore nga Historia për shkollën fillore është e ndarë në 5 kapituj (fusha). Me tabelë është dhënë përfaqësimi i përmbajtjes në strukturë të provimit.

Numri rendor	Kapitulli	Përfaqësimi i përmbajtjes me %
1.	Hyrje në histori dhe parahistori	5%
2.	Koha e vjetër	15%
3.	Mesjeta	20%
4.	Koha e re	30%
5.	Periudha bashkëkohore	30%

5. PROGRAMI I PROVIMIT

1. HYRJE NË HISTORI DHE PARAHISTORIA

1.1. HYRJE NË HISTORI

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 1.1.1. të njohë nocionin dhe lëndën e historisë;
- 1.1.2. të kuptojë konceptin e burimeve historike dhe të përkufizojë llojet e burimeve historike;
- 1.1.3. të dallojë periudhat e mëdha historike dhe mënyrat e llogaritjes së kohës.

1.2. PARAHISTORIA

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 1.2.1. të kuptojë mënyrën e jetës së njerëzve dhe di të analizojë format e bashkësisë shoqërore në parahistori;
- 1.2.2. të kuptojë artin dhe fenë në parahistori;
- 1.2.3. për parahistorinë në territorin e Malit të Zi sot.

2. KOHA E VJETËR

2.1. LINDJA E VJETËR

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 2.1.1. të identifikojë territoret dhe lumenjtë rreth të cilëve janë krijuar civilizimet e para të mëdha të Lindjes së lashtë dhe Amerikës;
- 2.1.2. të analizojë strukturat shoqërore dhe ekonomike dhe të përshkruajë jetën e përditshme të shtresave shoqërore në Egjipt;
- 2.1.3. të kuptojë rolin e fesë dhe kulturës në shtetet e Lindjes së lashtë.

2.2. GREQIA ANTIKE

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 2.2.1. të kuptojë shtrirjet e kulturës kreto-mikenase;
- 2.2.2. të kuptojë mënyrën e jetës së grekëve të vjetër;
- 2.2.3. të përkufizojë sistemin fetar të grekëve të vjetër;
- 2.2.4. të kuptojë procesin e paraqitjes së polisëve;
- 2.2.5. të theksojë shkaqet, drejtimit dhe pasojat e kolonizimit grek;
- 2.2.6. të analizojë strukturat shoqërore dhe ekonomike të Athinës dhe Spartës;
- 2.2.7. të kuptojë shkaqet dhe pasojat e luftërave greko-persiane dhe të Pelopenezit;
- 2.2.8. të përkufizojë ngritjen e shtetit maqedonas, madhësinë dhe rëndësinë e Perandorisë së Aleksandrit të Madh;
- 2.2.9. të vlerësojë të arriturat më të mëdha të kulturës greke dhe maqedonase.

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

2.3. ROMA ANTIKE

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 2.3.1 të përmend territorin ku dhe në ç' mënyrë është krijuar Roma;
- 2.3.2. të kuptojë marrëdhëniet e patricëve dhe plebejëve;
- 2.3.3. të kuptojë rregullimin shtetëror dhe shoqëror në kohën e Republikës
- 2.3.4. të përkufizojë organizimin e ushtrisë romake dhe të kuptojë organizimin e territoreve të pushtuara;
- 2.3.5. të përmend pushtimet romake në kohën e Republikës;
- 2.3.6. të kuptojë organizimin shoqëror dhe ekonomik të perandorisë;
- 2.3.7. të analizojë jetën e përditshme të shtresave të ndryshme të shoqërisë romake;
- 2.3.8. të kuptojë shkaqet e krizës së Perandorisë Romake dhe ndarjet dhe rëniet e saj;
- 2.3.9. të njohë të arriturat më të rëndësishme të kulturës romake dhe sistemin fetar të tyre;
- 2.3.10. të analizojë rolin e krishterimit në shtetin romak;
- 2.3.11. të kuptojë sistemin e qeverisjes romake dhe procesin e romanizimit në territorin e sotëm të Malit të Zi.

3. MESJETA

3.1. MESJETA E HERSHME

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 3.1.1. të sqarojë kuptimin dyndja e madhe e popujve dhe ndikimin e saj në rrjedhat e mëtejshme historike;
- 3.1.2. të përmend ngjashmëritë dhe ndryshimet në mes të shoqërisë skllavopronare dhe feudale;
- 3.1.3. të veçojë shtresat shoqërore në shtetet e krijuara në territorin e Perandorisë Romake të Perëndimit;
- 3.1.4. të identifikojë shkaqet që i mundësuan Bizantit ta tejkalojë krizën e shkaktuar nga dyndja e madhe e popujve;
- 3.1.5. të kuptojë ndikimin ekonomik, fetar dhe kulturor të Bizantit në popujt e sllavëve të jugut;
- 3.1.6. të numërojë qendrat e rëndësishme krishtere dhe të sqarojë përse erdhi deri te ndarja e Romës dhe Stambollit;
- 3.1.7. të përkufizojë rregullimin e kishës së krishterë në perëndim dhe në lindje dhe të kuptojë shkaqet e konfliktit që sollën në ndarjen e kishës;
- 3.1.8. të kuptojë kushtet e krijimit dhe veçoritë themelore të islamit si fe botërore;
- 3.1.9. të përkufizojë të arriturat e rëndësishme të kulturës arabe dhe ndikimin e saj në rrjedhat kulturore të Evropës;
- 3.1.10. të përmend ngjashmëritë dhe dallimet në mes të krishterimit dhe islamit;

3.2. ARDHJA E PARAARDHËSVE TË MALAZEZËVE DHE SLLAVËVE TË JUGUT NË BALLKAN

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 3.2.1. të identifikojë shkaqet dhe drejtimin e dyndjes së Sllavëve të vjetër;

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

- 3.2.2. të përmend popujt që u përkasin Sllavëve të Lindjes, Perëndimit dhe të Jugut;
- 3.2.3. të kuptojë marrëdhëniet e Bizantit ndaj Sllavëve të Jugut me rastin e popullimit të Ballkanit;
- 3.2.4. të analizojë misionin e vëllezërve të Selanikut Konstantinit dhe Methodies;
- 3.2.5. të përmend territoret ku janë krijuar dhe janë zhvilluar shtetet e sllavëve të jugut deri në mesin e shekullit XIV
- 3.2.6. të përmend hapësirën ku është krijuar shteti i Sllavëve të Duklës;
- 3.2.7. të analizojë statusin e Duklës në kuadër të shtetit të Maqedonisë gjatë kohës së sundimit të princit Vlladimir;
- 3.2.8. të vlerësojë rëndësinë e betejës së Tivarit për fitimin e pavarësisë së Duklës;
- 3.2.9. të identifikojë ngjarjet kryesore historike që i kanë parapri shpalljes së Zetës mbretëri;
- 3.2.10. të veçojë monumentet materiale dhe monumentet e shkruara historike të Duklës-Zetës në mesjetë;
- 3.2.11. të analizojë rrethanat politike në Zetë nga vdekja e Bodinit deri te rënia e saj;
- 3.2.12. të kuptojë pozitën e privilegjuar të Zetës në shtetin e Nemanjiqëve;
- 3.2.13. të përmend çfarë ka pasur ndikim vendimtar në depërtimin e ndikimit fetar ortodoks në territorin e Zetës.

3.3. EUROPA NË KOHËN E MESJETËS SË ZHVILLUAR

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 3.3.1. të analizojë rëndësinë e tregtisë, zejtarisë dhe veprimeve bankare në zhvillimin e qyteteve mesjetare;
- 3.3.2. të theksojë rëndësinë e paraqitjes së qyteteve europiane të mesjetës për zhvillimin e shoqërisë dhe shtetit në mesjetën e zhvilluar;
- 3.3.3. të shpjegojë si paraqitet monarkia shtresore dhe mënyrën në të cilën kuvendi shtresor u kufizonte pushtetin sundimtarëve;
- 3.3.4. të vlerësojë kërkesën e jeretëve që kisha e krishterë t'i kthehet varfërisë së hershme krishtere dhe riteve të para të thjeshta krishtere;
- 3.3.5. të analizojë shtresat shoqërore në shtetet e mesjetës së zhvilluar;
- 3.3.6. të veçojë faktet të cilat vërtetojnë që motivet e luftës së katërt të kryqëzatave janë të natyrës materiale, e jo fetare;
- 3.3.7. për hierarkinë kishtarë në kishën ortodokse;
- 3.3.8. të vlerësojë rëndësinë e rënies së Bizantit në Gadishullin e Ballkanit;
- 3.3.9. të përmend ngjarjen dhe vitin kur është zhdukur Bizanti nga skena historike;
- 3.3.10. për fillimin e procesit të zbulimeve të mëdha gjeografike;
- 3.3.11. për humanizmin dhe renesancën e hershme;
- 3.3.12. për artin gotik.

3.4. ZETA – MALI I ZI NGA MESI I SHEKULLIT XIV DERI NË FUND TË SHEKULLIT XVII

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 3.4.1. ta dallojë hapësirën në të cilën është paraqitur Perandoria Osmane dhe i kupton rrethanat shoqërore-politike në Ballkan në prag dhe pas pushtimeve turke;
- 3.4.2. t'i kuptojë rrethanat shoqërore në kohën e sundimit të Balshajve;
- 3.4.3. t'i identifikojë të arriturat ekonomike dhe kulturore në kohën e sundimit të Balshajve;

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

- 3.4.4. t'i përshkruajë rrethanat në Zetë në kohën e ardhjes në pushtet të familjes feudale Cërnojeviq;
- 3.4.5. t'i veçojë ngjarjet më të rëndësishme që kishin të bënin me periudhën e sundimit të Ivan dhe Gjuraq Cërnojeviqit;
- 3.4.6. të flasë për hapësirën në të cilën Shqiptarët e kanë ruajtur autoktoninë dhe i kupton rrethanat shoqëro-politike deri me ardhjen e Osmanëve;
- 3.4.7. për Malin e Zi nën pushtimin e Turqve (1496-1697)
- 3.4.8. për themelimin e mitropolisë së Cetinës;
- 3.4.9. për sistemin e administratës osmane në Mal të Zi;
- 3.4.10. për depërtimin e islamit në Mal të Zi dhe krijimin e një kulture të veçantë myslimane.

4. KOHA E RE

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di për:

- 4.1.1. zbulimet e mëdha gjeografike në shekullin XV, XVI dhe në shekullin XVII;
- 4.1.2. kohën e pushtimit turk në Evropën Juglindore;
- 4.1.3. procesin e shkatërrimit të shoqërive feudale dhe krijimin e civilizimit qytetar në Evropë;
- 4.1.4. rëndësinë e reformimit për zhvillimin shpirtëror të botës dhe pozitën e re të fesë dhe kishës në shoqëri;
- 4.1.5. rëndësinë e revolucionit holandez dhe anglez.

4.2. MALI I ZI NGA VITIT 1698 DERI NË VITIN 1851

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 4.2.1. për rëndësinë e ardhjes së mitropolitit Danillo Petroviq në krye të mitropolisë së Cetinës;
- 4.2.2. për kohën e mitropolitit Sava dhe mitropolitit Vasilie;
- 4.2.3. për shfuqizimin e Patrikanës së Pejës në vitin 1766 dhe fitimin e autoqefalitetit të Kishës ortodokse në Mal të Zi;
- 4.2.4. për rolin e Shqepanit të Vogël;
- 4.2.5. të vlerësojë dhe të përshkruajë veprimtarinë e Petrit I Petroviq Njegosh;
- 4.2.6. për rëndësinë e „Kodit të përgjithshëm malazet dhe të maleve” dhe formimin e Gjykatës së rejtësisë malazeze dhe të maleve për krijimin e themeleve juridike të shtetit malazet;
- 4.2.7. për bashkimin e bashkimin e përkohshëm të Malit të Zi dhe Bokës së Kotorrit më 1813;
- 4.2.8. për bashkimin e Malit të Zi dhe Maleve;
- 4.2.9. për Malin e Zi në kohën e Petrit II Petroviq.

4.3. BOTA NË FUND TË SHEKULLIT XVIII DHE NË FILLIM TË SHEKULLIT XIX

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di për:

- 4.3.1. të zënit fill të botës së qytetëruar moderne, politikës moderne dhe ekonomisë;
- 4.3.2. Revolucionin e Parë Industrial;
- 4.3.3. rëndësinë e Luftës Amerikane për pavarësi dhe Revolucionit Borgjez Francez;
- 4.3.4. rëndësinë e luftërave të Napoleonit dhe Revolucionit të vitit 1848;
- 4.3.5. Revolucionin e Dytë Industrial;

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

- 4.3.6. zhvillimin e kapitalizmit në Evropë, në botë dhe për paraqitjen e imperializmit dhe kolonializmit;
- 4.3.7. përtëritjen dhe zhvillimin e shtetit serb në shekullin 19;
- 4.3.8. pozitën e provincave kroate në Monarkinë e Habsburgut;
- 4.3.9. Bosnjën deri në Luftën e Parë Botërore;
- 4.3.10. formimin e shtetit të Shqipërisë.

4.4. MALI I ZI NGA VITI 1852 DERI NË VITIN 1914

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di për:

- 4.4.1. ndërprerjen e peshkopatës dhe themelimin e principatës trashëgimore të Malit të Zi;
- 4.4.2. Malin e Zi nën sundimin e Danillo Petroviq – Njegoshit;
- 4.4.3. Kodin e Danillit I;
- 4.4.4. sundimin e Nikollës I Petroviq Njegosh;
- 4.4.5. njohjen e pavarësisë së Malit të Zi në Kongresin e Berlinit në vitin 1878;
- 4.4.6. zgjerimin territorial të Malit të Zi dhe daljes së tij në Detin Adriatik;
- 4.4.7. Ligjin e Pronës së Përgjithshme, Kushtetutën e Malit të Zi dhe fillimin e jetës parlamentare;
- 4.4.8. Kushtetutën e Sinodit të Kishës Ortodokse Malazeze;
- 4.4.9. shpalljen e Mbretërisë së Malit të Zi;
- 4.4.10. Malin e Zi në Luftën e Parë dhe të Dytë Ballkanike.

5. KOHA BASHKËKOHORE

5.1. BOTA NGA FILLIMI I LUFTËS SË PARË BOTËRORE DERI TE FILLIMI I LUFTËS SË DYTË BOTËRORE

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 5.1.1. të caktojë shkaqet dhe arsyet e shpërthimit të Luftës së Parë Botërore;
- 5.1.2. të identifikojë palët në konflikt dhe t'i theksojë qëllimet e tyre luftarake;
- 5.1.3. të theksojë betejat më të rëndësishme në Luftën e Parë Botërore;
- 5.1.4. të kuptojë karakterin e Luftës së Parë Botërore;
- 5.1.5. për ndryshimet në Japoni, Kinë dhe Afrikë;
- 5.1.6. të krahasojë ngjashmëritë dhe dallimet në mes të Revolucionit të Shkurtit dhe Tetorit;
- 5.1.7. për vendimet më të rëndësishme të Konferencës së Paqes në Paris;
- 5.1.8. për shkaqet e themelimit të Shoqatës së Popujve dhe organizimin e saj;
- 5.1.9. të theksojë sistemet e ndryshme shoqërore në Evropë në mes të dy luftërave botërore;
- 5.1.10. përkufizimet e karakteristikave themelore të sistemeve shoqërore në Evropë në mes të dy luftërave botërore;
- 5.1.11. për pozitën specifike të Shqipërisë dhe shqiptarëve në këtë periudhë.

5.2. MALI I ZI DHE SHTETET JUGOSLLAVE NGA FILLIMI I LUFTËS SË PARË BOTËRORE DERI NË FILLIMIN E LUFTËS SË DYTË BOTËRORE

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di për:

- 5.2.1. shkaqet e hyrjes së Malit të Zi në Luftën e Parë Botërore;

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

- 5.2.2. operacionet kryesore të ushtrisë malazeze në Luftën e Parë Botërore;
- 5.2.3. operacionet luftarake të ushtrisë serbe;
- 5.2.3. paraqitjen e idesë jugosllave;
- 5.2.4. gjendjen në vendet jugosllave të cilat hynë në përbërjen e Jugosllavisë;
- 5.2.5. krijimin e Mbretërisë Serbe, Kroate dhe Sllovene;
- 5.2.6. gjendjen politike dhe ekonomike në Mbretëri;
- 5.2.7. Mbretërinë e Jugosllavisë (1929–1941);
- 5.2.8. suprimimin e shtetit të pavarur të Malit të Zi dhe kishës ortodokse autoqefale malazeze;
- 5.2.9. fatin e ushtrisë malazeze, lëvizjes së komitëve dhe rebelimit të Krishtlindjes;
- 5.2.10. pozitën e Malit të Zi në shtetin e ri jugosllav;
- 5.2.11. Malin e Zi në Banovinën e Zetës.

5.3. LUFTA E DYTË BOTËRORE DHE BOTA BASHKËKOHORE

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 5.3.1. të identifikojë shkaqet e shpërthimit të Luftës së Dytë Botërore;
- 5.3.2. të theksojë qëllimet e luftës së palëve të përfshira në luftë;
- 5.3.3. ta vlerësojë rëndësinë e Kartës së Atlantës;
- 5.3.4. të theksojë frontet dhe betejat më të rëndësishme të Luftës së Dytë Botërore;
- 5.3.5. të analizojë pozitën e popullatës civile në Luftën e Dytë Botërore;
- 5.3.6. të kuptojë shkaqet e themelimit të OKB-së dhe organizatën e sajë;
- 5.3.7. të përmend blloqet ushtarake-politike pas Luftës së II Botërore dhe përmend qëllimet e tyre;
- 5.3.8. të shpjegojë procesin e dekolonizimit dhe neokolonializmit;
- 5.3.9. të përmend format e reja të integrimeve evropiane;
- 5.3.10. të kuptojë domethënien e globalizimit.

5.4. MALI I ZI DHE JUGOSLLAVIA NË LUFTËN E DYTË BOTËRORE

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di:

- 5.4.1. për okupimin dhe ndarjen e Jugosllavisë;
- 5.4.2. të analizojë luftën e popujve jugosllav kundër okupatorit;
- 5.4.3. të informojë për lëvizjet kuislingë dhe regjimet në Jugosllavi;
- 5.4.4. ta vlerësojë karakterin e luftës në Jugosllavi;
- 5.4.5. ta kuptojë ndryshimin revolucionar të pushtetit në Jugosllavi;
- 5.4.6. ta analizojë rëndësinë e Kryengritjes së Trembëdhjetë Korrikut;
- 5.4.7. të shpjegojë karakteristikat themelore të sistemit okupues italian në Mal të Zi;
- 5.4.8. të analizojë rëndësinë e themelimit të Këshillit Antifashist Çlirimtar Popullor për Mal të Zi dhe Bokë;
- 5.4.9. ta kuptojë rëndësinë e krijimit të Republikës Popullore të Malit të Zi në vitin 1945 dhe përfshirjen e saj në bashkësinë shtetërore të republikave jugosllave;
- 5.4.10. të vlerësojë në mënyrë kritike humbjet në njerëz dhe humbjet materiale të Malit të Zi në Luftën e Dytë Botërore.

5.5. MALI I ZI NË JUGOSLLAVI DHE KRIJIMI I SHTETIT TË PAVARUR TË MALIT TË ZI

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

Qëllimet e provimit

Nxënësi/ja tregon se di për:

- 5.5.1. organizimin politik të RSFJ-së dhe pozitën e Malit të Zi në të;
- 5.5.2. zhvillimin ekonomik dhe kulturor të RSFJ-së ;
- 5.5.3. pozitën politike të Jugosllavisë në botë;
- 5.5.4. shkaqet e rënies së socializmit dhe shpërbërjes së Jugosllavisë;
- 5.5.5. zhvillimin ekonomik dhe kulturor të Malit të Zi në Jugosllavi;
- 5.5.6. pozitën e Malit të Zi në RF të Jugosllavisë dhe Bashkësinë Shtetërore me Serbinë;
- 5.5.7. shkaqet themelore të aspiratave për pavarësinë kombëtare të Malit të Zi;
- 5.5.8. rëndësinë historike të Referendumit të 21 majit të vitit 2006 dhe krijimin e shtetit të pavarur dhe të njohur ndërkombëtarisht të Malit të Zi.

6. PRIMJER TESTA SA SHEMOM ZA BODOVANJE

Në detyrat në vazhdim qarkoni shkronjën para përgjigjes së saktë.

1. Spartën e ka themeluar fisi grek:

- A) Ahaj
- B) Dor
- C) Eol
- D) Jon

1 pikë

2. Territoret që i kanë pushtuar romakët ishin të organizuara si:

- A) Shtete të reja
- B) Provinca
- C) Republika
- D) shtete aleate

1 pikë

3. Rënia e Perandorisë Romake të Perëndimit ndodhi në vitin:

- A) 276
- B) 376
- C) 476
- D) 576

1 pikë

4. Mbretëria që e themeluan Kryqtarët pas luftës së katërt të kryqëzatës quhej:

- A) Latine
- B) Nikeje
- C) Osmane
- D) Persiane

1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

5. Monumentet më të rëndësishme të shtetit mesjetar të Bosnjës ishin:

- A) Kishat
- B) Manastiret
- C) Steqet
- D) Xhamitë

1 pikë

6. Humanizmi dhe renesanca janë paraqitur në:

- A) Itali
- B) Angli
- C) Gjermani
- D) Spanjë

1 pikë

7. Themeluesi i dinastisë së Petroviqëve ishte:

- A) Vlladika Danillo
- B) Vlladika Vasilije
- C) Vlladika Petar I
- D) Mbreti Danillo

1 pikë

8. Stega është:

- A) Marrëveshja në mes të malazezëve dhe osmanlinjve
- B) Kuvendi malazez
- C) Betimi i malazezëve dhe malësorëve
- D) organ i pushtetit në Mal të Zi

1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

9. Cila luftë përfundon me Paqen e Parisit në vitin 1856?

- A) Lufta e Baltikut
- B) Lufta e Greqisë
- C) Lufta e Korsikës
- D) Lufta e Krimesë

1 pikë

10. Mali i Zi e fitoi kushtetutën e parë në vitin:

- A) 1805
- B) 1810
- C) 1905
- D) 1910

1 pikë

11. Me komplotin e Majit në pushtet në Serbi vijnë:

- A) Karagjorgjeviqët
- B) Kllonimiroviqët
- C) Nemanjiqët
- D) Obrenovoiqët

1 pikë

12. Qëllimet luftarake të Serbisë në Luftën e Parë Botërore u shpallën me deklaratën e qeverisë dhe Kuvendit Popullor. Kjo deklaratë është e njohur si:

- A) Deklarata e Beogradit
- B) Deklarata e Korfuzit
- C) Deklarata e Nishit
- D) Deklarata e Gjenevës

1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

13. Mbretëria SKS/Jugosllavia / kishte shumë probleme. Cili nga ta ishte më i madhi?

- A) kulturor
- B) nacional
- C) ekonomik
- D) social

1 pikë

14. Sa shtete anëtare numëron sot Bashkimi Evropian?

- A) 23
- B) 25
- C) 27
- D) 29

1 pikë

15. Në procesin e shkatërrimit të Jugosllavisë, viteve të nëntëdhjeta të shekullit të kaluar, ndodhen konflikte e armatosura luftarake. Cili qytet i Kroacisë kishte humbje më të mëdha njerëzore dhe materiale?

- A) Dubrovniku
- B) Osjeku
- C) Sisaku
- D) Vukovari

1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

Në detyrat në vazhdim çdo kuptimi nga kolona e majtë mund t'i bashkoni vetëm një kuptim nga kolona e djathtë. Mbi vija pranë numrit që tregon kuptimin në kolonën e majtë shkruani shkronjën e përgjigjes së saktë nga kolona e djathtë. Keni kujdes, një përgjigje në anën e djathtë është e tepërt!

16. Bashkoni!

1) Apoloni	A) zoti i rrufesë dhe stuhisë
2) Aresi	B) zoti i urtisë
3) Hermes	C) zoti i luftës
4) Zeusi	D) zoti i diellit
	E) zoti i tregtisë

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

4 pikë

17. Bashkoni detarët gjegjës me zbulimet përkatëse.

1. Magelani	A) Amerika
2. Kolumbo	B) Australia
3. Vasko de Gama	C) Udhëtimi rreth botës
	D) Udha detare për në Indi

1) _____

2) _____

3) _____

3 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

18. Bashkoni partitë politike në Mbretërinë SKS me udhëheqësit e tyre.

1. Partia fshatare kroate	A) Lubomir Davidoviq
2. Partia demokratike jugosllave	B) Antun Koroshec
3. Partia popullore radikale	C) Nikolla Pashiq
4. Partia njerëzore sllovene	D) Punisha Raçiq
	E) Stjepan Radiq

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

4 pikë

**Lexoni me kujdes pohimet e dhëna dhe caktoni nëse janë ato të sakta (S) ose të pasakta (P).
Qarkoni (S) nëse mendoni se pohimi është i saktë, përkatësisht (P) nëse pohimi është i pasaktë.**

19. Janë dhënë pohimet nga historia e Egjiptit.

A) Lumi Nil çdo vit derdhet në të njëjtat distanca kohore.	S	P
B) Nomet janë shtete të mëdha.	S	P
C) Epoka historike në Egjipt fillon me gjetjen e shkrimit.	S	P
D) Shkrimi i Egjiptit quhet kuniform.	S	P

4 pikë

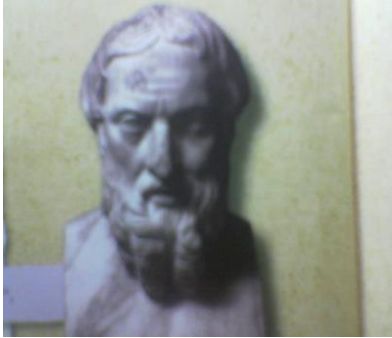
KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

Pyetjet e tipit të hapur:

20. Plotësoje fjalinë:

Dëshminë për të kaluarën e njerëzimit e quajmë _____.

1 pikë

21. Plotësoje fjalinë:

Në fotografi është paraqitur (1) _____ i cili konsiderohet (2) _____.

2 pikë

22. Plotësoje fjalinë:

Përçarja e madhe në kishën e krishterë ka ndodhur në shekullin (1) _____. Katolicizmi është ndarë në kishën (2) _____ dhe (3) _____.

3 pikë

23. Plotësoje fjalinë:

Nocionet dhe ngjarjet: „ Pirja e çajit në Boston“, beteja te Jorktauni dhe 4 korriku lidhen me _____.

1 pikë

24. Plotësoje fjalinë:

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

Humbjen e parë forcat e Napoleonit e kanë pësuar nga (1) _____, kur flota e tij është mundur në betejën detare të (2) _____ në vitin 1805.

2 pikë

25. Pas fitores në Martinique dhe në Kruse fillon procesi i bashkimit të Malit të Zi me Malet. Malit të Zi së pari në vitin 1796 i bashkohet (1) _____ dhe (2) _____ kurse më vonë në vitin 1830 (3) _____ dhe (4) _____.

4 pikë

26. Plotësoji fjalitë:

Me vendimin e Kongresit të Berlinit Bosnja dhe Hercegovina është (1) _____ nga ana e Austro- Hungarisë. Austro – Hungaria ka bërë (2) _____ e Bosnjës dhe Hercegovinës në vitin 1908.

2 pikë

27. Malin e Zi në Luftën e Parë Botërore e ka okupuar ushtria e (1) _____. Kundër asaj gjendjeje është organizuar rezistenca ushtarake që quhet lëvizja e (2) _____.

2 pikë

28. Plotësoje fjalinë:

Ahmet Zogu pas shtypjes së pushtetit demokratik në vitin 1924, drejton me Shqipërinë si (1) _____, kurse nga viti 1928 si (2) _____.

2 pikë

29. Në shiritin e kohës shëno me vija periudhën e mesjetës.

III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII
-----	----	---	----	-----	------	----	---	----	-----	------	-----	----	-----	------

1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

30. Renditi sipas radhës kronologjike sundimtarët e Duklës duke shkruar pranë numrit rendor shkronjën e cila ndodhet para emrit të sundimtarit që i përgjigjet numrit rendor.

- A. Vlladimiri
- B. Mihaillo
- C. Petri
- D. Bodini
- E. Vojisllavi

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

4 pikë

31. Renditi sipas radhës kronologjike betejat që janë zhvilluar gjatë Luftës së Dytë Botërore.

- A) beteja te El Allamejna
- B) sulmi në Perl Harbur
- C) zbarkimi në Normandi
- D) "beteja e çelikut"

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

3 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

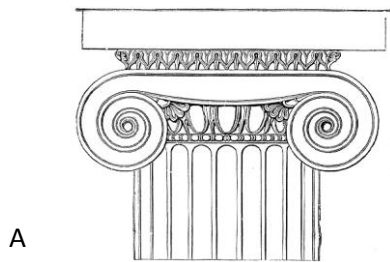
32. Sipas materialit nga i cili njerëzit kanë bërë armët parahistoria ndahet në:

A) _____

B) _____

2 pikë

33. Cilit stil të arkitekturës greke i takojnë këto stilet?

A) _____

B) _____

2 pikë

34. Popullata në kohën e Republikës së Romës ndahej në:

A) _____

B) _____

2 pikë

35. Pranë vitit shëno ngjarjen e rëndësishme me të cilin ka të bëjë ai:

A) 476 _____

B) 622 _____

C) 1054 _____

D) 1077 _____

4 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

36. Të kujt janë veprat e përshpirtshme të manastireve në vazhdim:

A) Studenica _____

B) Zhica _____

C) Sopoqani _____

3 pikë

37. Për shkak të zhvillimit ekonomik dhe politik të Evropës dhe Mesdheut janë veçuar tre breza kulturor. Thuaj cilët.

A) _____

B) _____

C) _____

3 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

38. Thuaj tri fuqitë më të mëdha në Ballkan në shekullin XVI dhe në shekullin XVII:

A) _____

B) _____

C) _____

3 pikë

39. Gjatë revolucionit francez janë formuar 2 klube borgjeze dhe ato janë:

A) _____

B) _____

2 pikë

40. Thuaj shkakun e shpërthimit të kryengritjes së parë serbe dhe cili ishte motivi i saj.

_____.

2 pikë

41. Cilat organe të pushtetit i ka formuar Petri II në Mal të Zi?

A) _____

B) _____

C) _____

3 pikë

42. Cili shtet ka luajt rolin udhëheqës në procesin e bashkimit të Italisë?

A) _____

Cili shtet ka luajt rolin udhëheqës në procesin e bashkimit të Italisë?

B) _____

2 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

43. Zakonisht betejat e luftës kanë edhe fituesin e tyre. Në një nga betejat në Luftën e Parë Botërore të dy palët e përfshira në luftë janë shpallë fituese.

A) Cila betejë është në pyetje? _____

B) Cilat palë ndërluftuese kanë marrë pjesë në betejë? _____

2 pikë

44. Thuaj tri shtete të cilat janë formuar pas Luftës së Parë Botërore.

A) _____

B) _____

C) _____

3 pikë

45. Shteti i ardhshëm do të jetë monarki kushtetuese parlamentare nën pushtetin e dinastisë Karagjorgjeviq, qëndron në Deklaratën e Korfuzit. Kush mori pjesë në bisedime, rezultati i të cilave ka qenë Deklarata e Korfuzit?

A) _____

B) _____

2 pikë

46. Thuaj sistemet shoqërore në disa vende, ndërmjet dy luftërave botërore.

A) Francë _____

B) BRSS _____

C) Itali _____

3 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

47. Mali i Zi në ndarjen administrative të Mbretërisë SKS/Jugosllavisë ishte në përbërje:

A) Nga 1922-1929 _____

B) Nga 1929-1941 _____

2 pikë

48. Lufta e Dytë Botërore në Jugosllavi kishte veçori të shumta të cilat e përkufizojnë karakterin e sajë të trefishtë. Thuaj tri karakteristikat kryesore të sajë.

A) _____

B) _____

C) _____

3 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

PËRGJIGJET ME SKEMË PËR PIKËSIM

1. Nën B) Dorët - 1 pikë
2. Nën B) Provincat – 1 pikë
3. Nën C) viti 476 – 1 pikë
4. Nën A) Latin 1 pikë
5. Nën C) Steqët – 1 pikë
6. Nën A) Italisë 1 pikë
7. Nën A) Vlladika Danillo 1 pikë
8. Nën C) betimi i malazezëve dhe malësorëve
9. Nën D) Lufta e Krimesë - 1 pikë
10. Nën C) 1905 1 pikë
11. Nën A) Karagjorgjeviqët
12. Nën C) Deklarata e Nishit
13. Nën B) nacional
14. Nën C) 27
15. Nën D) Vukovari
16. 1-D 1 pikë
2-C 1 pikë
3-E 1 pikë
4-A 1 pikë
17. 1-C 1 pikë
2-A 1 pikë
3- D 1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

18. 1-E 1 pikë

2-A 1 pikë

3-C 1 pikë

4-B 1 pikë

19. A) S - 1 pikë

B) P - 1 pikë

C) S - 1 pikë

D) P - 1 pikë

20. Burimet historike 1 pikë

21. 1- Herodoti – 1 pikë

2 – baba i historisë - 1 pikë

22. 1 -XI – 1 pikë

2 – katolike(katolike romake- perëndimore) -1 pikë

3 - ortodokse (të lindjes) dhe anasjelltas mbi vijën e dytë dhe të tretë.

23. Lufta për pavarësi (formimin e SHBA-ve) 1 pikë

24. 1- Britania e Madhe (pranohet edhe Anglisë) 1 pikë

2- Trafalgarëve 1. bod

25. 1.- Bjellopavliqi 1 pikë

2. – Pipri 1 pikë

3. – Moraça 1 pikë

4. – Rovci 1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

26. 1- e okupuar 1 pikë

2. aneksuar 1 pikë

27. 1- Austro-Hungaria 1 pikë

2.- i komitëve 1 pikë

28. 1- kryetari i qeverisë 1 pikë

2- fund 1 pikë

29. Përgjigjja sjell 1 pikë

III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII
-----	----	---	----	-----	------	----	---	----	-----	------	-----	----	-----	------

30. 1. C; 2. A; 3. E; 4. B; 5. D;

Për një përgjigje të saktë një pikë; për dy përgjigje të sakta dy pikë, për tri përgjigje të sakta tri pikë; për katër ose pesë përgjigje të sakta katër pikë.

31. 1-B; 2-A; 3-D; 4-C

Për një përgjigje të saktë 1 pikë ,për dy përgjigje të sakta 2 pikë, për tri përgjigje të sakta 3 pikë.

32. A) koha e gurit - 1 pikë

B) koha e hekurit - 1 pikë

33. A) jonian - 1 pikë

B) korinthis – 1 pikë

34. A) patricët – 1 pikë

B) plebejë – 1 pikë

Renditja nuk është me rëndësi.

35. A) Rënia e Perandorisë Romake Perëndimore 1 pikë

B) Kalimi i Muhamedit nga Meka në Medinë (fillimi i islamit) 1 pikë

C) Ndarja e Kishës së Krishterë (Katolike) 1 pikë

D) Mihaillo kurorëzohet për mbret ose Zeta u bë mbretëri 1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

36. A) Stefan Nemanja 1 pikë
B) Stefan Prvovjençani 1 pikë
C) Uroshi I 1 pikë
37. A. I Evropës Perëndimore 1 pikë
B. I Evropës Lindore 1 pikë
C. Islamo-arab 1 pikë
38. A) Mbretëria e Habsburgëve (Austria) 1 pikë
B) Mbretëria Osmane (Turqia) 1 pikë
C) Republika e Venedikut (Venecia) 1 pikë

Renditja nuk është me rëndësi.

39. A) Jakobinët 1 pikë
B) Zhirodinët 1 pikë

Renditja nuk është me rëndësi.

40. Pozita e vështirë e popullatës serbe në pashallëkun e Beogradit, - 1 pikë

Shkaku i masakrimit të princërve - 1 pikë

41. A) Senatin 1 pikë
B) Gardën 1 pikë
C) Perjanikët (rojtaret e gardës) 1 pikë

42. A) Piemonti - 1 pikë

B) Prusia - 1 pikë

KATALOGU I PROVIMIT - HISTORI

43. A) te Jitlandi 1 pikë

B) Britania e Madhe (Anglia) dhe Gjermania 1 pikë

44. Përgjigjja e mundshme: Lituania, Letonia, Estonia, Finlanda, Poloni, Çekosllovakia, Austria, Hungaria, Mbretëria SKS/ Jugosllavia

45. A) Këshilli jugosllav 1 pikë

B) qeveria serbe 1 pikë

Renditja nuk është me rëndësi.

46. A) demokracia qytetare 1 pikë

B) socializmi 1 pikë

C) fashizmi 1 pikë

47. A) rajonet e Zetës

B) banovinat e Zetës

48. A) Lufta antifashiste 1 pikë

B) Lufta qytetare 1 pikë

C) Revolucioni socialist 1 pikë

Renditja nuk është me rëndësi.

7. LITERATURA

Millada Kasumović, Goran Marković - Historia për klasën VI , Podgoricë 2006

Radovan Popović, Dragan Miranović- Historia për klasën VII, Podgoricë 2007

Zhivko Andrijashević, Sait Šabotić, Dragutin Papović, Slobodan Drobnjak- Historia për klasën VIII, Podgoricë, 2008

Sllavko Burzanović, Jasmina Gjorgjević- Historia për klasën IX, Podgoricë 2009